

УДК 371.24

Радченко Марина Аркадіївна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки.

Теоретичні засади інтерактивних технологій навчання

У статті розглянуто сутність інтерактивних технологій навчання та характеристика окремих її методів. Розкрито їх роль в навчальному процесі вищих навчальних закладів для формування особистісних та професійних якостей майбутніх фахівців.

Ключові слова: *інтерактив, інтерактивна технологія навчання, методи інтерактивних технологій навчання*

Сьогодні в Україні створені умови для переходу до гуманітарного особистісно-орієнтованого навчання, спрямованого на формування духовнобагатої особистості. Це створює можливості для реалізації в педагогічному процесі творчих здібностей та професійних якостей кожного студента. Використання інтерактивних технологій в навчальному процесі вищого навчального закладу дозволяє розвивати нестандартне мислення студентів, відійти від стереотипів, розвиває уяву, комунікативні уміння та навички, інтелектуальну, емоційну, мотиваційну та інші сфери особистості.

Значний внесок у розробку проблем інтерактивних технологій зробили вчені В. П. Беспалько, М. В. Кларін, Е. Н. Пехота, Г. К. Селевко, та інші.

Розвиток сучасних педагогічних технологій висуває перед освітою нові завдання, які потребують перегляду змісту освіти, форм, методів, прийомів навчання.

Мета статті – визначити сутність та особливості використання інтерактивних технологій навчання

Слово «інтерактив» прийшло до нас від англійського слова «interact», де слово «inter» означає – взаємний і «act» – діяти. Таким чином, інтерактивний означає – здатний до взаємодії, діалогу.

Раніше в педагогічній літературі термін «інтерактивні технології навчання» не вживався, але використовувалися такі поняття як «технологія активного навчання», «активні методи навчання», «інтерактивне навчання». Існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання. Одні й ті самі інтерактивні технології в одних книгах названі технологіями, в інших – методами, у третіх – прийомами [7; 15]. Спільним для них є те, що за своєю природою, ці терміни означають здатність взаємодіяти чи знаходитись в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) або ким-небудь (людиною). Отже, інтерактивне навчання це перш за все діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія викладача та студента [1].

Використання інтерактивних технологій навчання у вищих навчальних закладах розглянуто в роботах В. П. Беспалько, В. І. Євдокимова, М. В. Кларіна, Е. Н. Пехоти, Г. К. Селевко, В. В. Серікова, С. А. Сисоєвої, І. С. Якиманської; теоретичні й практичні аспекти проблеми – в наукових працях Е. Н. Пехоти, Є. І. Пометун, Л. В. Пироженко, А. Панченкова, Т. Ремех, О. Саган, О. Стребной та інших вітчизняних і зарубіжних учених. Інтерактивні технології навчання, які сприяють соціальному становленню особистості, розглянуті в роботах Б. Г. Ананьєва, Л. С. Виготського та ін. Проблемам інтерактивного спілкування присвячені наукові праці М. М. Богомолової, Б. Ф. Ломова, Р. С. Немова, Л. А. Петровської, Л. І. Уманського та ін.

Аналіз наукових праць доводить, що проблемі інтерактивних технологій навчання, їх застосування й ефективності використання у вищих навчальних закладах приділено достатньо уваги. Зазначимо, що досі немає єдиного підходу у визначенні понять «інтерактивне навчання», «інтерактивні методи навчання», «інтерактивні технології навчання».

У контексті інтерактивного навчання знання набувають іншої форми. З одного боку, вони є певною інформацією про навколишній світ, яку студенти одержують не у вигляді готової системи знань, а в процесі власної пізнавальної діяльності. З іншого боку, у процесі взаємодії з іншими слухачами і викладачем, студент опановує систему апробованих способів

діяльності стосовно себе, соціуму, світу взагалі, засвоює різні механізми пошуку знань в індивідуальній, груповій чи колективній роботі. Тому знання, отримані студентами в такій спосіб, є одночасно й інструментом для самостійного їх здобування.

Мета інтерактивного навчання – створення педагогом таких умов навчання, за яких студент сам відкриватиме, здобуватиме й конструюватиме знання та власну компетентність у різних сферах життя. Саме це є принциповою відмінністю цілей інтерактивного навчання від цілей традиційної системи освіти.

Визначимо класифікаційні характеристики інтерактивних технологій навчання, взявши за основу систематизацію Г. К. Селевко [10].

Сама назва «інтерактивні» технології навчання зумовлює їх віднесення до активної моделі навчання. Активна модель навчання передбачає активність студентів, при відносній пасивності навчального оточення. Викладач стимулює пізнавальну діяльність, ініціативність, самостійність студентів. Знання засвоюються завдяки ефективній взаємодії, співпраці всіх учасників педагогічного процесу [8].

За рівнем застосування інтерактивні технології навчання поділяються на загально-педагогічні та особистісно-орієнтовані. Вони характеризують освітній процес як такий, що спрямований на розвиток особистості кожного студента, з урахуванням суб'єктного досвіду його життєдіяльності.

З точки зору філософії, інтерактивні технології мають прагматичний характер, тому що інтелектуальні якості кожної людини визначені природою, є унікальними і пов'язані з індивідуальним досвідом людини, набутим протягом її життя. Саме тому завдання освіти – сприяння людині в її самореалізації. Це досягається за допомогою розвитку і примноження тих здібностей, які наслідують особистість, зумовлюючи досягнення успіху в реалізації мети її життя.

За основним фактором розвитку інтерактивні технології можна охарактеризувати як психогенні.

Результат розвитку при застосуванні інтерактивних технологій визначається, перш за все, самою людиною, тим досвідом, який вона набуває протягом життя, психологічними процесами її самовдосконалення.

За концепцією засвоєння інтерактивні технології навчання характеризуються як асоціативно-рефлекторні та розвиваючі.

З орієнтації на особистісні структури інтерактивні технології навчання є інформаційно-операційними, оскільки вони сприяють формуванню системи знань, умінь і навичок, а також способів розумових дій. Крім цього, дані технології сприяють формуванню механізмів саморозвитку кожної особистості.

За характером змісту і структури інтерактивні технології навчання поділяються на навчальні, світські та загальноосвітні.

За типом управління пізнавальною діяльністю в інтерактивних технологіях навчання використовується система малих груп, в якій взаємодія викладача зі студентами є циклічною, з обов'язковим контролем і взаємоконтролем; вербальною організацією пізнання студентів, коли викладач має можливість обмінюватися інформацією з усіма студентами. При цьому, з організаційних форм педагогічного процесу застосовуються індивідуальні, групові та колективні форми навчання.

За підходом до людини інтерактивні технології навчання відносяться до особистісно-орієнтованих технологій, що засновані на педагогіці співробітництва. У таких технологіях панують суб'єкт-суб'єктні відносини між викладачем та студентами.

В центрі освітнього процесу знаходиться особистість та її розвиток, який полягає в розкритті природних здібностей кожної людини з опорою на її життєвий досвід. Процес навчання протікає комфортно і безконфліктно. Педагогіка співпраці передбачає демократизм, рівноправність, партнерство, паритетність у відносинах. В освітньому процесі домінує атмосфера співпраці та співтворчості [4].

За переважаючим методом інтерактивні технології навчання характеризуються як розвиваючі, саморозвиваючі, діалогічні, комунікативні, ігрові, творчі.

О. І. Пометун і Л. В. Пироженко запропонували класифікацію інтерактивних технологій навчання в залежності від форм (моделей) навчання, в яких вони реалізуються.

Залежно від мети заняття та форм організації навчальної діяльності студентів інтерактивні технології навчання були ними об'єднані в 4 групи:

1. Інтерактивні технології кооперативного навчання.
2. Інтерактивні технології колективно-групового навчання.
3. Інтерактивні технології ситуативного моделювання.
4. Інтерактивні технології відпрацювання дискусійних питань [12, 33].

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність.

До ознак інтерактивного навчання відносять:

- наявність спільної мети діяльності і чітко спланованого очікуваного результату навчання;
- опора на суб'єктний досвід кожного студента;
- навчання на основі діалогу, наприклад викладачем та студентами, чи лише студентами, або між студентами і комп'ютером;
- позитивна взаємозалежність студентів, творчість, співпраця у навчанні;
- досягнення успіху всіма учасниками освітнього процесу задля досягнення особистого успіху кожного студента;
- активність, ініціативність всіх студентів в освітньому процесі;
- створення комфортних умов навчання, надання студентам відчуття інтелектуальної спроможності;

- наявність проблемного завдання, обмін знаннями, ідеями, способами діяльності і т. і., вироблення та відстоювання (або зміни під дією аргументів) власної позиції в атмосфері взаємної підтримки та доброзичливості;
- поєднання індивідуальної, парної, групової, колективної роботи. [2;3;6, 8-9].

Важливим завданням інтерактивного навчання є розвиток особистості майбутнього фахівця. При цьому, взаємодія між викладачем та студентами має суб'єкт–суб'єктний характер. Викладач повинен надавати перевагу не інформаційно-контролюючій функції навчання, а організаційно-стимулюючій, культивуванню демократичного стилю спілкування в процесі взаємодії із студентами, підтримці їх ініціативи, співпраці та солідарній відповідальності за її результати. Інтерактивні технології навчання перетворюються на засіб розвитку особистості студентів, для якої вміння добувати і узагальнювати інформацію з різних джерел має суттєве значення.

Сутність інтерактивних технологій полягає в тому, що навчання відбувається завдяки взаємодії всіх учасників педагогічного процесу. Це суспільна діяльність, в якій викладач та студенти виступають суб'єктами навчання.

Використання інтерактивних технологій в навчальному процесі вищих навчальних закладів дає змогу: підвищити ефективність занять, інтересу студентів до майбутньої професійної діяльності; розвивати комунікативні навички та вміння, формувати емоційні контакти між студентами; формувати аналітичні здібності, відповідальне відношення до власних вчинків (здатність критично мислити; вміння робити обґрунтовані висновки; вміння вирішувати проблеми і конфлікти; ухвалювати рішення і нести відповідальність за них); навички планування (здатність прогнозувати і проектувати своє майбутнє); навички самоконтролю та самооцінки.

Перспективи наших подальших досліджень полягають у необхідності з'ясування впливу використання інтерактивних методів навчання на професійне становлення майбутніх фахівців.

Література:

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.:Либідь, 1997. – 375 с.
2. Задоя Є. С. Використання можливостей нетрадиційних технологій у підготовці майбутнього вчителя // Технології неперервної освіти : проблеми, досвід, перспективи розвитку / Є. С. Задоя. – Миколаїв : МФ НаУКМА, 2002. – С. 92-95.
3. Занков Л. В. Избранные педагогические труды / Л. В. Занков. – М. : Педагогика, 1990. – 416 с.
4. Зеер Э. Ф. Личностно-ориентированное профессиональное образование / Э. Ф. Зеер. – М., Академия профессионального образования, Институт развития профессионального образования. – 2002. – 44 с.
5. Кашлев С.С. Интерактивные методы обучения педагогике: Учеб.пособие – Мн., Выш. шк., 2004. – 176 с.
6. Кларин М.В. Интерактивное обучение - инструмент освоения нового опыта: [Из опыта внутрифирм. обучения-тренинга и бизнес-консультирования]/ М.В. Кларин // Педагогика. – 2000. – N 7. – С. 12-18.
7. Колеченко А. К. Энциклопедия педагогических технологий : Пособие для преподавателей / А. К. Колеченко. – СПб. : КАРО, 2002. – 368 с.
8. Коротаева Е. В. Технология обучения в интерактивном режиме // Мир образования - образование в мире. – 2003. – №4. – С. 132-143.
9. Пидкасистый П.И., Хайдаров Ж.С. Технология игры в обучении и развитии. – М.: Роспедагенство, 1996. – 268 с.
10. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : Навч. посіб. / О.М.Пехота та ін.; За ред. І.А.Зязюна, О.М.Пехоти. – К. : Вид-во А.С.К., 2003. – 240 с.

11. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. – К., 2007. – 144 с.
12. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : Наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
13. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. – К., 2002. – 136 с.
14. Суворова Н. Інтерактивное обучение: новые подходы // Инновации в образовании. – 2001. – №5. – С. 106-107.
15. Холодная М. А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования / М. А. Холодная. – М. : Барс, 1997. – 96 с.

Радченко Марина Аркадьевна

Теоретические основы интерактивных технологий обучения

В статье раскрывается сущность интерактивных технологий обучения, характеристика отдельных методов обучения и их значение для формирования личностных и профессиональных качеств будущих профессионалов.

Ключевые слова: *интерактив, интерактивная технология обучения, методы и приёмы интерактивных технологий обучения*

Radchenko Marina

Theoretical foundations interactive learning

The article reveals the essence of interactive learning technologies, its importance in the formation of professional skills of future professionals.

A brief analysis of scientific papers on selected issues is presented; existing concepts, approaches and classification of existing interactive learning technologies are singled.

Keywords: *interactive, interactive teaching technology.*